

KeTJA Kennisportaal

Vraag: Hoe groot is de doelgroep binnen het MBO (in Amsterdam, met name 18+) die behoefte heeft aan zorg en aan de laagdrempelige voorziening van GZ op school of in de wijk? Hoe verhoudt dat zich tot algemene (landelijke) cijfers of trends?

Vraagsteller: Florine Schieven, MBO-team & Programmteam OKT

Aanleiding

MBO's in Amsterdam kennen MBO jeugdteams. Deze zijn op alle MBO's aanwezig voor de ondersteuning van studenten. Het betreft multidisciplinaire teams met jeugdadviseurs (voor laagdrempelige lichte hulp), jeugdartsen en ook jeugdpsychologen die de jongeren op school kunnen helpen als er psychische problemen zijn. De teams werken nauw samen met de al aanwezige zorgstructuren op school. Studenten vinden blijkens de evaluatie van het werk van het MBO-team steeds beter hun weg naar het team en het aantal jeugdpsychologen is gedurende de jaren uitgebreid (Klooster & Distelbrink; 2016). Maar de laatste jaren neemt het beroep sterker toe dan de capaciteit toelaat; er ontstaan wachtlijsten en dat wordt onwenselijk gevonden.

De teamleider van het MBO-team zegt hierover: 'Op dit moment, en zo gaat het eigenlijk al 2 jaar, hebben we bij de jeugdpsychologen van het MBO Jeugdteam continue te maken met een hoge instroom van studenten en daardoor ontstaat er met regelmaat een wachtlijst van een paar maanden. Dit is natuurlijk tegen het principe van OKT/basisvoorziening. Daarom heb ik met het team samen al een aantal keuzes gemaakt in werkwijze en proces om de toestroom beter te kunnen handelen. Ook is de focus wat meer naar 18+ gelegd, omdat daar eigen risico speelt en motivatie en vasthouden van de doelgroep voor GZ-hulp vanaf 18+ nog veel meer vraagt. Maar al met al helpt dit onvoldoende, de brandende vraag om extra capaciteit blijft. Nu is het eigenlijk heel interessant om eens nader te verkennen hoe groot de doelgroep van met name 18+ eigenlijk is, die behoefte heeft aan zorg en die ook met name behoefte heeft aan de laagdrempelige voorziening van GZ op school/wijk. Is daar wat over te zeggen aan de hand van algemene (landelijke) cijfers of kunnen we er een trendanalyse op loslaten? Ik hoop dat KeTJA mogelijk daar wat input op zou kunnen geven of een nader beeld en omvang van de groep zou kunnen schetsen'.

Aanpak

Deze vraag aan het Kennisportaal van KeTJA (Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam) is begin 2019 beantwoord, door Marjolijn Distelbrink, Luqman Iqbal (beiden Verwey-Jonker Instituut) en Josine Holdorp (Nederlands Jeugdinstituut). Om deze vraag te beantwoorden zijn gegevens benut en bewerkt van het Nederlands Jeugdinstituut over psychische problematiek onder jongeren. Daarbinnen is een toespitsing gemaakt op Amsterdam; om een beeld te krijgen van de zorgbehoefte in de stad/wijken. Om deze preciezer in beeld te krijgen is gezocht naar cijfers uitgesplitst naar opleidingsniveau. Daarnaast zijn cijfers over zorggebruik op Amsterdamse MBO-instellingen gelegd.

Antwoord

Voordat de cijfers besproken worden is het van belang om toe te lichten dat de wachtlijsten niet meteen betekenen dat extra zorg nodig is. Mogelijk is de aanwas resultaat van het steeds beter

ingebied zijn van het team in het MBO. Mogelijk is er ook een effect van het anders inrichten van zorg (bijv. komt externaliserend probleemgedrag nu ook terecht bij jeugdpsychologen terwijl Ouder- en Kindadviseurs of zorgverleners op school dit eerder meer afvingen). De groei zegt niet zoveel over behoefte. Behoefte is moeilijk te meten, aanbod creëert namelijk de vraag, en bij jongeren die nog geen problematiek hebben is het moeilijk zich voor te stellen waar zij behoefte aan zouden kunnen hebben. Er is in eerste instantie gezocht naar een antwoord op basis van bestaande cijfers. Deze geven feitelijk ook niet de behoefte aan; maar geven hiervoor wel een indicatie.

Cijfers naar leeftijd: de 'behoefte' in de stad

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft landelijke cijfers gepubliceerd over psychische problematiek binnen de leeftijdsgroep 16-27. Hierin is te lezen dat 606.356 jongeren tussen 16-27, in voorgaande jaren last hebben gehad van psychosociale problemen (NJI, 2018; Bron is het SIB bestand jongvolwassenen). Dat is 23.7% van de jongeren binnen deze leeftijdsgroep. De cijfers zijn verzameld in 2016 door het NJI. Onder psychische problematiek werd verstaan: 'heeft in de periode 2006-2015 medicijnen gekregen vanwege psychische problematiek' of 'heeft in de periode 2009-2014 GGz-hulp ontvangen'.

Uit diezelfde peiling zijn ook cijfers op Amsterdams niveau over de leeftijdsgroep 16-27 jaar beschikbaar. 32.717 Amsterdamse jongeren van 16-27 jaar hebben in de voorgaande jaren te maken hebben gehad met psychosociale problematiek volgens de eerder gebruikte definitie. Cijfers over 18-plussers afzonderlijk zijn niet beschikbaar. Wel zijn er op het niveau van Amsterdam ook cijfers over *recente* psychosociale problematiek. Deze lijken relevanter voor de vraag van het MBO-team dan de cijfers over de langere tijdspanne die we hiervoor presenteerden. Het gaat immers om hulp die in de huidige leeftijdsfase nodig is. De cijfers laten zien: 9.166 jongeren van 16-27 jaar (peildatum 2016) kregen vanwege psychische problematiek medicatie *in 2015* of GGZ-hulp *in 2014*. Dit is ruim 8% van de jeugdigen in Amsterdam in die leeftijdsgroep.¹

Cijfers naar opleidingsniveau: meer of minder hulp nodig in het MBO dan gemiddeld?

In de Amsterdamse cijfers is geen onderscheid te maken naar opleidingsniveau. Landelijke cijfers over psychische problematiek naar opleidingsniveau laten zien dat jongeren met een lager onderwijsniveau een groter risico hebben op psychische problematiek dan jongeren met een hoger onderwijsniveau. De cijfers zijn wederom afkomstig uit het SIB bestand (bewerking door het NJI). De cijfers betreffen jongeren die in 2012 meerderjarig (18+) zijn geworden en van wie het hoogst behaalde opleidingsniveau bekend was op dat moment. Psychische problematiek is hierbij geoperationaliseerd als: in de periode 2013-2015 medicijnen gekregen vanwege psychische problemen en/of in de periode 2013-2014 GGZ hulp ontvangen (tabel 1).

---

¹ Volgens GBA-gegevens telde Amsterdam begin 2016 108.370 jeugdigen van 15-25 jaar; globaal dezelfde leeftijdscategorie als in de cijfers van het NJI. Daar is op gepercenteerd. Cijfers over aantallen 16-27 jarigen konden we helaas niet vinden.

Tabel 1. Psychische problematiek naar opleidingsniveau in de periode 2013-2015, jongeren die in 2012 meerderjarig zijn geworden

	Totale groep (N)	Groep met psychische problematiek	% Met psychische problematiek
Basisonderwijs	9.853	2.578	26%
Basis of kader leerweg vmbo/mbo1	48.812	7.830	16%
Gl of tl vmbo/onderbouw havo/vwo	70.755	10.356	15%
Mbo2/mbo3/mbo4	10.015	1.149	11%
Havo/vwo/hbo/wo	58.655	6.590	11%

De cijfers laten zien dat studenten met een MBO-niveau niet veel vaker dan andere jongeren met een vervolgopleiding te maken krijgen met psychosociale problematiek. De categorie die er vooral uitspringt betreft die van jongeren zonder enige voortgezette opleiding (alleen basisonderwijs).

Door het MBO-team ondersteunde studenten op Amsterdamse MBO-instellingen

Om de situatie op Amsterdamse MBO-instellingen in beeld te krijgen, is gebruik gemaakt van cijfers uit het schooljaar 2016/2017. Deze komen uit een rapport van het MBO Jeugdteam (Ouder- en Kindteams Amsterdam, 2018). Amsterdamse MBO-instellingen telden 28.712 studenten in studiejaar '16/'17. In totaal werden in dit schooljaar 204 studenten gezien door jeugdpsychologen (0,7%). 1.933 studenten (6,7%) werden gezien door jeugdadviseurs. Ongeveer de helft daarvan (1.080 studenten) betrof nieuwe aanmeldingen (blijkt uit registratiesysteem RIS). Jeugdartsen zagen 1.082 studenten voor een consult in 2016/17 (Kidos). Het rapport vermeldt overigens dat er in het lopende studiejaar minder *nieuwe* aanmeldingen in het MBO-jeugdteam waren dan het jaar ervoor, maar dat er wel meer studenten werden gezien door het MBO-jeugdteam. De reden daarvoor is dat trajecten deels doorliepen vanaf het voorgaande jaar. Dit kan verklaren waarom er minder ruimte was voor nieuwe aanmeldingen.

Concluderend

In dit antwoord hebben we landelijke en Amsterdamse cijfers bijeengebracht over psychische problematiek en hebben we deze waar mogelijk uitgesplitst naar leeftijd en opleidingsniveau. Met als doel de vraag te beantwoorden hoe vaak psychische problematiek voorkomt bij jeugdigen en wat daaruit is af te leiden over de al dan niet voldoende beschikbaarheid van hulp door jeugdpsychologen bij het MBO-jeugdteam. De cijfers laten zien dat in 2016 9.166 jongeren in Amsterdam tussen 16-27 jaar recent last hadden gehad van psychosociale problematiek. Dat is iets meer dan 8% van alle jeugdigen van (ongeveer) die leeftijd in de stad in 2016. Op het MBO weten we dat 240 jeugdigen, zo'n 0,7% van de studentenpopulatie op het MBO, in het afgelopen jaar hulp kreeg van de jeugdpsycholoog uit het MBO-jeugdteam in 2016/17. Dat is een beduidend lager percentage dan de eerder genoemde 8%. Uit landelijke gegevens hebben we geen aanwijzingen dat MBO-studenten

gemiddeld minder (of meer) psychische problematiek hebben dan andere jeugdigen. Een en ander kan verklaren waarom er wachtlijsten zijn ontstaan op de MBO's voor hulp van de jeugdpsychologen. De beschikbaarheid van jeugdpsychologen lijkt wat mager, gezien de stedelijke cijfers. Hier kan tegenin worden gebracht dat een deel van de jeugdigen waarschijnlijk zijn of haar weg vindt naar andere hulpverleners. Mogelijk via de huisarts of via stedelijk aanbod voor psychisch kwetsbare jeugd. Hier kan tegenin worden gebracht dat de jeugdpsycholoog juist aan het MBO jeugdteam is toegevoegd omdat vooral veel 18-plussers minder gemakkelijk terechtkomen bij GGz-hulp. De hulp op school aanbieden is hier een antwoord op.

Aan de hand van de cijfers hebben we de vraag of er voldoende hulp is indicatief kunnen beantwoorden. Indien het MBO-jeugdteam preciezer wil weten wie hulp nodig heeft en of er genoeg aanbod is, valt het aan te raden studenten die bij de jeugdpsycholoog terecht zijn gekomen zelf te bevragen. Hebben zij de hulp gemakkelijk gevonden; liepen zij al lang rond met problemen? Kennen zij andere studenten die hulp zouden kunnen gebruiken maar geen gebruik maken van het MBO-jeugdteam? Wat is de reden daarvan? Vinden zij elders hulp? De antwoorden op dit soort vragen kunnen wat meer zicht geven op de behoefte en of het aanbod hieraan voldoende tegemoet komt. Een bredere inventarisatie onder alle studenten is ook mogelijk, maar daarbij kan het probleem zijn dat behoefte aan hulp moeilijk is in te schatten voor studenten die nog geen problemen ervaren of niet weten wat de jeugdpsycholoog kan bieden.

Voor meer informatie: Marjolijn Distelbrink mdistelbrink@verwey-jonker.nl.

Over KeTJA

KeTJA is de Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam. Een consortium van kennispartners, gemeente, praktijkinstellingen en organisaties met veel kennis over werken in de diverse stad. Gefinancierd door de gemeente Amsterdam en ZonMw. Via het kennisportaal kunnen professionals in de Ouder-en-Kindteams en daaromheen, vertegenwoordigers van beleid, van vrijwilligersorganisaties, van de gemeente, van ouders en jeugd, hun vragen stellen over het functioneren van het nieuwe jeugdstelsel. De beantwoording gebeurt zowel op basis van praktijkonderzoek als van academisch onderzoek, van evidence- en practice based kennis (inclusief input van cliënten). Meer informatie: www.ketja.nl of mdistelbrink@verwey-jonker.nl.

Bronnen

Distelbrink, M. & Klooster, E. (2016). *Eindrapportage MBO-Jeugdteam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

NJI (2017). Magazine Jongvolwassenentop. Verkregen van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Magazine-Jongvolwassenentop.pdf>

Ouder- en Kindteams Amsterdam (2018). Rapportage MBO Jeugdteam schooljaar 2016-2017. Verkregen van <https://oktamsterdam.nl/wp-content/uploads/2018/03/Rapportage-MBO-schooljaar-16-17.pdf>